

досвід педагогічного спілкування задля створення психологічно безпечного освітнього середовища для кожної дитини.

Таким чином, війна є серйозним викликом для освітян, які відповідальні за створення психологічно безпечного освітнього середовища в складних стресогенних умовах війни. Тому психологічна підтримка і просвітництво допоможе подолати труднощі, що перешкоджають якісному навчанню та взаємодії безпосередньо в класі в онлайн- чи офлайн-форматі.

Література

1. Як вчити та навчатися в умовах війни. Інформаційно-методичні матеріали для дорослих (учителів, викладачів, психологів) зі створення сприятливих умов для навчання та розвитку в умовах воєнного часу. Автори-упорядники: З. Адамська, О. Нагула, К. Пуха, Т. Цюман. Заг. ред. Т. Цюман. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/How+to+teach_and_learn_A4.pdf (дата звернення – 14.04.2023).

УДК 159,98 (075,8) 316. 48 (075)

П. Сівчук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

P. Sivchuk

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF ARMED CONFLICTS REGULATION

В наш час проблема конфліктів набула особливої актуальності в контексті тих подій що відбуваються на території сучасної України і в глобальному світовому просторі. Сучасні конфлікти продукуються у більшості випадків такими деструктивними чинниками як сепаратизм, націоналізм, великодержавний шовінізм, глобальний монополізм, ідеологічний деструктивізм, нетерпимість, міжконфесійний догматизм, міжнародна злочинність тощо. Це зменшує можливість швидкого врегулювання конфліктів та збільшує їх тривалість.

В практиці міжнародних відносин існує два найбільш поширених шляхи врегулювання збройних конфліктів. Перший передбачає використання миротворчих ініціатив на основі норм міжнародного права із залученням регіональних і світових миротворчих організацій, які наділені правами вирішувати такі складні міжнародні проблеми (ООН, ОБСЄ тощо). На протязі тривалого часу механізм миротворчого процесу більш менш продуктивно функціонував до цього часу, поки це не зачіпало інтереси основних суб'єктів глобальної політики. Тим більш виявлялося, що мирним шляхом взагалі буває неможливо вирішити військовий конфлікт. Ситуація не покращувалась навіть із введенням миротворчого контингенту ООН. Протилежний підхід опирається на військово-силовий механізм зовнішнього примусу конфліктуючих сторін до завершення конфлікту. Цей підхід може призвести до припинення конфлікту, але не знімає саму проблему, яка рано чи пізно може призвести до ще більшої гостроти протистояння. Припинення конфлікту відбувається не шляхом узгодження інтересів, а зовнішньому силовому тиску і примусу.

Унікальність ситуації з конфліктом між Росією і Україною в тому, що цей конфлікт є результатом агресії Росії проти України. Росія є постійним членом Ради безпеки ООН і сама зобов'язана стояти на захисті миру і безпеки, а не порушувати цей порядок. Люба миротворча ініціатива, яка не відповідає стратегічним інтересам Росії

блокується і не може стати основою для врегулювання воєнного протистояння. З іншої сторони цей конфлікт з моменту свого виникнення прийняв форму глобального протистояння Росія – НАТО. А враховуючи той факт що Росія одна із найбільших по ядерному потенціалу держав світу, перспективи вирішення цього конфлікту не визначені і сильно обмежені. В умовах глобального протистояння вирішення конфлікту вимагатиме врахування великої кількості факторів і може мати затяжний характер. Перспектива екологічної катастрофи, або третьої світової війни є стримуючим фактором радикальних миротворчих зусиль як світового співтовариства так і окремих груп держав.

Вирішення воєнного конфлікту в Україні є проблема надзвичайно складна, суперечлива і багатогранна. Вона є складним переплетінням історичних, культурних, політичних, економічних, етнічних, соціальних і психологічних факторів, як результат складного історичного сусідства двох народів. З іншого боку війна сама по собі має надзвичайно руйнівний вплив на всі сфери суспільного життя. Вона має свою логіку розгортання, свої закони і наслідки, свою антигуманну суть. Війна це форма соціальної небезпеки, від якої страждають усі: держава, суспільство, цивільне населення, військовослужбовці і навколишнє середовище. Люди живуть у постійному відчутті незахищеності, страху, стресу, смерті. Соціальні переміщення руйнують звичний уклад життя, військові дії знищують житло, порушують соціальний порядок, занепадає інфраструктура, одним словом наростає гуманітарна катастрофа, відбувається порушення прав і свобод людини, анексії території, втрата суверенітету.

Світова практика свідчить, що збройні конфлікти піддаються впливі ззовні, але характер цього впливу залежить від багатьох обставин і не завжди має позитивну спрямованість. Зовнішнє втручання в конфлікт не завжди сприяє його вирішенню.

В дослідженні способів врегулювання і вирішення воєнних конфліктів важливе значення має історичний підхід. Історичний досвід свідчить про те, що всі конфлікти рано чи пізно завершуються, але ціна такого результату буває дуже високою. Тим більш в умовах глобалізації, характер і форми воєнних конфліктів суттєво змінюються. В сучасній конфліктологічній науці активно використовується термін гібридна війна, як новий спосіб досягнення воєнних цілей не військовими засобами. І хоча як спосіб досягнення перемоги над супротивником не воєнними засобами використовується достатньо давно, науково-технічний прогрес дає широке поле можливостей для застосування гібридних механізмів ведення війни.

Якщо у звичайній війні вирішальну роль відіграють збройні сили, то в умовах гібридної війни бойові дії є другорядними, а на перший план виходять культурні і психологічні фактори, а також інформаційні операції. Основне спрямування направлено на індивідуальну і суспільну свідомість широких верств населення супротивника та агресивне руйнування цілісності духовного світу особистості. Основні зусилля направлені не на знищення фізичного стану людини, а створення атмосфери бездуховності, деморалізації, спотворення образу реальності, соціально-психологічної дезорієнтації.

На перший погляд такі засоби протиборства сприймаються більш гуманними і цивілізованими, а наслідки менш руйнівними. Культура і внутрішній духовний світ людини стають своєрідним другим фронтом боротьби, більш цінним і підступним. В умовах ведення гібридної війни основні зусилля направлені не лише на захист території і цивільного населення, але і на збереження самотності народу, його мови, культури, духовних цінностей, традицій, національної ідентичності та можливості інтерпретації власної історії. Гібридна стратегія розглядає і використовує культуру як могутню зброю, оволодіння якою дає вирішальну перевагу у військовому протистоянні. Звісно, в історії розвитку людстві всі військові протистояння до певної міри мали гібридний

характер, але тільки інформаційна революція надала цьому процесу вирішального характеру.

Сьогодні війна проходить не тільки по лінії фронту, вона проходить всередині кожної людини. На лінії фронту війна має фізичний вимір, поза ним - психологічний. Питання про те, коли закінчиться війна для українського суспільства має не риторичний зміст. В сьогоднішньому світі відбувається багато військових конфліктів, але ні один із них не має такої гостроти, непримиримості і безкомпромисності. Не випадково багато державних діячів, політиків і професійних конфліктологів справедливо відмічають той факт, що боротьба буде надзвичайно руйнівною, непоступливою і смертельно небезпечною. Її завершення лежить не в площині компромісу і мирних переговорів, а на полі бою.

Виникає закономірне запитання про те, як два народи багато століть прожили по сусідству, мали спільні історичні епізоди минулого і так швидко стали непримиримими ворогами. Конфлікти такого характеру бувають дуже затяжними і непередбачуваними та приховують у собі багато небезпек як для безпосередніх учасників так і стабільності міжнародних відносин. Очевидно, що конфлікт не завершиться припиненням воєнних дій, чи підписанням певних зобов'язуючих документів.

Масштаби руйнувань інфраструктури, житлових споруд, закладів соціально-культурного і освітнього призначення просто вражають. Число жертв серед військовослужбовців і цивільного населення робить цей конфлікт найжорстокішим в Європі за останні 75 років. Незалежно від того коли завершиться конфлікт і які його будуть матеріально-технічні наслідки, культурна, моральна, історична і психологічна травми на десятки років затьмарять стосунки між народами.

Воєнний конфлікт призвів до загострення багатьох внутрішніх суспільних проблем. Це пов'язано не тільки із падінням рівня життя чи втратою частини економічного потенціалу. В соціально-психологічній сфері відбулася поляризація і диференціація суспільства, виникли значні девіації в поведінці частини суспільства тощо.

УДК 378

І. Трубавіна, д-р пед. наук, проф.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, Україна

О. Чередниченко, канд. екон. наук, доц.

Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби Безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

К. Недря, канд. іст. наук, доц.

Дніпропетровський університет внутрішніх справ, Україна

ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: НОВИЙ ЗМІСТ І ШЛЯХИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

I. Trubavina, Dr., Prof.; O. Cherednychenko, Ph.D., Assoc. Prof.; Ph.D., K. Nedria, Assoc. Prof.

EDUCATION UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE IN UKRAINE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: NEW CONTENT AND WAYS OF ITS IMPLEMENTATION

Міністерство освіти і науки України у 2022-23 роках рекомендовало такі напрямки виховання в закладах освіти: національно-патріотичне виховання, створення умов для реалізації прав дитини, протидія булінгу, запобігання і протидія торгівлі людьми, запобігання домашнього насильства, профілактики шкідливих звичок і